DOI: *10.22122/rbs.v16i4.1942*

اثربخشی بسته آموزشی ارتقاء موفقیت شغلی بر عزت‌نفس و رضایت از زندگی بیماران هموفیلی

مجید زارعی[۱]، محسن گل پرور[۲]، علی مهداد[۳]

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: درد ناشی از آسیب‌های مفصلی و دوره غیرقابل‌پیش‌بینی بیماری هموفیلی (Hemophilic disease) باعث ایجاد مشکلاتی در ابعاد مختلف زندگی بیماران ازجمله عزت‌نفس و رضایت از زندگی می‌گردد. بنابراین پژوهش حاضر باهدف بررسی اثربخشی بسته آموزشی مبتنی بر موفقیت شغلی بیماران هموفیلی بر عزت‌نفس (Self-esteem) و رضایت از زندگی (Life satisfaction) این بیماران انجام گرفت.

مواد و روش‌ها: این پژوهش یک مطالعه نیمه آزمایشی و دارای طرح پیش‌آزمون- پس‌آزمون همراه با گروه کنترل و دوره پیگیری بود. از ۶۰۰ بیمار هموفیلی شهر اصفهان در سال ۱۳۹۶، ۴۰ بیمار به‌صورت در دسترس انتخاب شدند و به‌صورت تصادفی در دو گروه آزمایش و گروه کنترل گمارش شدند. دو پرسشنامه عزت‌نفس (State Self-Esteem Scale یا SSES) و پرسشنامه رضایت از زندگی (Satisfaction With Life Scale یا SWLS) برای سنجش متغیرهای پژوهش در مراحل پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری مورد استفاده قرار گرفت. گروه آزمایش به مدت ۱۱ جلسه دو ساعته تحت آموزش مبتنی بر موفقیت شغلی بیماران هموفیلی و گروه کنترل در لیست انتظار قرار گرفتند. با احتساب ریزش و ملاک‌های خروج از پژوهش درنهایت تعداد نمونه به دو گروه ۱۶ نفری کاهش یافت. داده‌ها از طریق تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر (Repeated measures ANOVA) تحلیل شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین گروه‌های آزمایش و کنترل در عزت‌نفس و رضایت از زندگی در مراحل پس‌آزمون و پیگیری تفاوت معناداری وجود دارد ($p<۰/۰۵$).

نتیجه‌گیری: نتایج این پژوهش نشان داد که می‌توان از بسته آموزشی ارتقاء موفقیت شغلی به‌منظور بهبود عزت‌نفس و رضایت از زندگی بیماران هموفیلی استفاده نمود.

واژه‌های کلیدی: بیماران هموفیلی، عزت‌نفس، موفقیت

ارجاع: زارعی مجید، گل پرور محسن، مهداد علی. **اثربخشی بسته آموزشی ارتقاء موفقیت شغلی بر عزت‌نفس و رضایت از زندگی بیماران هموفیلی.** مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۳۹۷؛ ۱۶(۴): ۵۷۲-۵۶۲.

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۰۹/۰۲ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۱۰/۲۶

۱- دانشجوی دکتری روانشناسی، گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران
۲- دانشیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران
۳- استادیار، گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران

نویسنده مسئول: محسن گل پرور
Email: drmgolparvar@gmail.com

www.mui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]
[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]

مقدمه

اختلال‌های انعقادی (Coagulation disorders)، یک درصد از جمعیت جهان را درگیر کرده که شایع‌ترین آن‌ها هموفیلی (Hemophilia) است. این بیماری از دسته بیماری‌های مزمن است که به‌واسطه کمبود عامل‌های انعقادی، شخص را در معرض انواع مشکلات جسمانی قرار می‌دهد (۱). این بیماری به علت جهش در ژن عامل‌های انعقادی ۸ و ۹ بروز می‌کند (۲). درمان سریع و به‌موقع این بیماری سبب کاهش درد گشته و از بروز آسیب به مفصل، عضله و سایر اعضای بدن جلوگیری می‌کند. دوره مزمن، نامطمئن، غیرقابل‌پیش‌بینی و درد ناشی از آسیب مفصلی نه‌تنها عملکرد بیمار را تحت تأثیر قرار داده و منجر به ناتوانی وی می‌گردد، بلکه می‌تواند ابعاد مختلف زندگی بیماران هموفیلی را تحت تأثیر قرار دهد (۳). اگرچه با توجه به نیاز به ارتقاء کیفیت زندگی کاری، اجتماعی و خانوادگی این بیماران تحقیقات بسیاری در این زمینه در مراحل درمان و پیشگیری با عامل‌های انعقادی انجام شده است، ولی باوجود بهبود نسبی زندگی و افزایش طول عمر این بیماران، هنوز هم بیماران و خانواده‌های آن‌ها دارای مشکلاتی هستند که توجه مداوم را می‌طلبد (۴). پژوهشگران گزارش کرده‌اند که ایجاد روابط بین فردی و داشتن یک حرفه مستقل از مشکلات بیماران هموفیلی است (۵). این بیماران مشکلات روان‌شناختی زیادی در زمینه‌های شغلی خود متحمل می‌شوند که ناشناخته بوده و می‌تواند سایر جنبه‌های زندگی آن‌ها ازجمله عزت‌نفس (Self-esteem) و رضایت از زندگی (Life Satisfaction) را با مشکل مواجه سازد.

در این راستا، مطالعات انجام شده شیوع بالای اضطراب، افسردگی، روان‌پریشی و همچنین سطح متوسط تا ضعیف رضایت از زندگی بیماران هموفیلی را گزارش نموده‌اند (۶). عوارض بیماری و درمان آن ازجمله درد و خونریزی، خطر هپاتیت و ایدز، اضطراب و افسردگی و منزوی شدن با افزایش سن بیشتر می‌شود و منجر به کاهش رضایت از زندگی بیماران می‌گردد (۷). رضایت از زندگی یک ساختار ذهنی متغیر و شامل خصوصیات جسمی، روانی و اجتماعی است که توانایی عملکرد فرد در زمینه خانواده، مدرسه و همسالان را توصیف می‌کند (۸). رضایت از زندگی شاخص مهمی در ارزشیابی درمان‌ها و مراقبت‌ها است (۹). تحقیقات نشان می‌دهد که رضایت از زندگی بیماران هموفیلی نسبت به افراد سالم پایین است (۱۰) و عوامل بسیاری بر رضایت از زندگی این گروه تأثیر دارد که ازاین‌بین عزت‌نفس به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین سازه‌های شخصیت حائز اهمیت است (۱۱). عزت‌نفس درجه و ارزشی است که یک فرد برای خود قائل می‌شود. به‌عبارت‌دیگر، عزت‌نفس ارج نهادن، ارزش و اهمیت خویش، مسئول خود بودن و در برابر دیگران مسئولانه رفتار کردن می‌باشد (۱۲). هراندازه که بیمار هموفیل در کسب عزت‌نفس دچار شکست شود، دستخوش اضطراب، تزلزل روانی و بدگمانی از خود، حقیقت گریزی و احساس عدم‌کفایت در زندگی می‌شود. بنابراین تلاش برای ارتقاء عزت‌نفس این بیماران شخص را قادر به سازش با موقعیت‌های سخت می‌نماید. بسیاری از پژوهش‌ها در زمینه عزت‌نفس و رضایت از زندگی بیماران هموفیلی حکایت از ضرورت اجرای یک برنامه مدیریت جامع دارد (۱۳).

راهبردهای مداخله‌ای غیر دارویی متفاوتی به‌منظور بهبود وضعیت بیماران هموفیلی پیشنهاد شده است که از آن جمله می‌توان به طب سوزنی، بیوفیدبک، درمان شناختی-رفتاری، حواس‌پرتی، ورزش، گیاه‌درمانی، آب‌درمانی، هیپنوتیزم، درمان یکپارچه، فیزیوتراپی، ماساژ درمانی و تحریک عصبی الکتریکی اشاره نمود (۱۴). لیکن بر اساس جستجوی‌های انجام شده پژوهشی که نشان‌دهنده توجه پژوهشگران به روش‌های ارتقاء عزت‌نفس و رضایت از زندگی بیماران هموفیلی با تمرکز بر بعد شغلی آن‌ها باشد مشاهده نگردید. این امر در حالی است که شغل و حرفه، با ابعاد فردی، خانوادگی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی (۱۵) ارتباط تنگاتنگ دارد. از طرف دیگر، رابطه نزدیک شرایط شغل و حرفه با بعد اقتصادی-معیشتی، تأثیر به سزای آن در زندگی بیماران هموفیلی که هزینه‌های گزافی به‌منظور درمان بیماری خود متحمل می‌شوند، با در نظر گرفتن اثرات جانبی این هزینه‌ها بر فرد و خانواده آنان و عدم به‌کارگیری یک الگوی موفقیت شغلی (Career success) در جامعه ایرانی، ضرورت انجام پژوهش حاضر را برای کمک به بیماران هموفیلی در راستای موفقیت شغلی بیشتر قطعی ساخت. مطالعات انجام شده در این راستا گزارش نموده‌اند که به‌منظور ارتقاء موفقیت شغلی این بیماران می‌بایست مداخله‌ای باهدف تمرکز بر نقاط قوت این

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]
[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]
www.mui.ac.ir

افراد و بر اساس ظرفیت‌هایشان برای غلبه بر سختی‌ها و نیل به اهداف با تأکید بر تقویت مهارت‌های مثبت، ازجمله انگیزه و انعطاف‌پذیری تدوین نمود که منجر به بهبود اراده بیمار و تغییر زاویه دید وی برای قبول بیماری به‌عنوان یک فرصت گردد (۱۳).

در همین راستا Legg (۱۶) در یک پژوهش فراتحلیلی، موفقیت شغلی را ازجمله مسائل حائز توجه در بیماران هموفیلی گزارش نمود. موفقیت شغلی با توجه به رویکردهای پژوهشی و کاربردی مطرح امروز در دنیا ازجمله مفاهیم بسیار مهم است. موفقیت شغلی مفهومی نسبی است. به نظر عده‌ای موفقیت شغلی همان پیشرفت شغلی و تعالی مهارت‌ها است، درحالی‌که عده دیگری موفقیت شغلی را کسب درآمد بیشتر می‌دانند. موفقیت شغلی به سه حالت غیر روانی، روانی و عمومی تعریف‌شده است. در دیدگاه غیر روانی هر فردی که درآمد بیشتری دارد در شغلش موفق‌تر است. در دیدگاه روانی موفقیت شغلی عبارت از احساس فرد از میزان کارآیی و توانایی‌اش در انجام کار هست و در دیدگاه عمومی موفقیت شغلی زمانی حاصل می‌شود که فرد بتواند از تمام توانایی‌ها و امکانات خود در رسیدن به هدف‌های شغلی استفاده و بهره‌برداری نماید (۱۷). تحقیقات انجام شده نشان داده‌اند که موفقیت شغلی با عزت‌نفس (۱۸) و رضایت از زندگی (۱۹) رابطه دارد. بنابراین با توجه به مرور مبانی نظری و پژوهشی آموزش موفقیت شغلی بیماران هموفیلی می‌تواند افزایش عزت‌نفس و رضایت از زندگی را در این بیماران به همراه داشته باشد. به همین جهت از بسته آموزش نوینی که برای اولین بار در ایران طراحی گردیده استفاده شد. در این رویکرد آموزشی مهارت‌های ارتباطی/شبکه‌سازی (Networking and relational skills)، اعتماد بین فردی (Interpersonal trust)، سرمایه روان‌شناختی (Psychological capital)، دلبستگی شغلی (Job involvement)، سبک هویت (Identity)، اخلاق کاری (Work ethic)، عزت‌نفس، مدیریت مسیر شغلی، انگیزش درونی (Intrinsic motivation)، فرصت رشد مهارتی (Opportunities for skills development and training)، خلاقیت (Creativity) و رفتار فرانقش (Organizational citizenship behavior) از سازه‌های مؤثر بر موفقیت شغلی بیماران هموفیلی شناسایی شده است (۲۰).

هرچند که روش‌ها و مداخله‌های مختلفی به‌منظور بهبود وضعیت روان‌شناختی بیماران هموفیلی معرفی‌شده است بااین‌حال پژوهشی که نشان‌دهنده توجه محققین به روش‌های ارتقاء عزت‌نفس و رضایت از زندگی این بیماران با تمرکز بر بعد شغلی آنان باشد، یافت نشد. این امر در حالی است که شغل و حرفه با عزت‌نفس و رضایت زندگی ارتباط تنگاتنگ دارد و موفقیت شغلی تأثیری چشمگیر در وضعیت معیشتی بیماران هموفیلی دارد که ضرورت آن با در نظر گرفتن هزینه‌های گزاف درمان و اثرات جانبی این هزینه‌ها بر فرد و خانواده روشن می‌گردد. ازاین‌رو پژوهش حاضر باهدف بررسی اثربخشی بسته آموزشی ارتقاء موفقیت شغلی بر عزت‌نفس و رضایت از زندگی بیماران هموفیلی انجام گردید.

مواد و روش‌ها

این پژوهش یک مطالعه نیمه آزمایشی و دارای طرح پیش‌آزمون-پس‌آزمون همراه با گروه کنترل و دوره پیگیری بود که طی آن تأثیر متغیر مستقل (آموزش مبتنی بر موفقیت شغلی بیماران هموفیلی) بر متغیرهای وابسته (عزت‌نفس و رضایت از زندگی) در بیماران مبتلا به هموفیلی بررسی شد. جامعه آماری پژوهش حاضر را بیماران هموفیلی شهر اصفهان در سال ۱۳۹۶ تشکیل دادند که از میان آن‌ها ۴۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس و مبتنی بر ملاک‌های ورود و خروج (ملاک‌های ورود شامل حداکثر سن ۵۰ سال، سواد خواندن و نوشتن و ملاک‌های خروج شامل دو جلسه غیبت متوالی یا غیر متوالی، عدم همکاری و عدم تمایل به شرکت در پژوهش) انتخاب شدند. افراد نمونه به‌طور تصادفی در دو گروه آزمایش (۲۰ نفر) و کنترل (۲۰ نفر) گمارش شدند. گروه آزمایش به مدت ۱۱ جلسه دو ساعته تحت آموزش مبتنی بر موفقیت شغلی بیماران هموفیلی (۲۰) و گروه کنترل در لیست انتظار قرار گرفتند. شایان‌ذکر است با احتساب ریزش و ملاک‌های خروج از پژوهش درنهایت تعداد نمونه به دو گروه ۱۶ نفری کاهش یافت. پیش‌آزمون با استفاده از دو پرسشنامه پژوهش حاضر اجرا شد، پس از پایان جلسه یازدهم گروه آزمایش و گروه کنترل در مرحله پس‌آزمون به

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]
[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]
www.mui.ac.ir

پرسشنامه‌های پژوهش دوباره پاسخ دادند و ۴۵ روز پس از اتمام جلسات مجدداً پرسشنامه‌های پژوهش به‌منظور اجرای مرحله پیگیری اجرا گردید.

تحلیل آماری داده‌های حاصل از اجرای پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰ در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام شده است. در سطح توصیفی میانگین و انحراف معیار ارائه شد و در سطح استنباطی نیز در راستای بررسی فرضیه‌های پژوهش از تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر (Repeated measures ANOVA) استفاده شد. لازم به ذکر است در ابتدا به‌منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کلوموگروف- اسمیرنف (Kolmogorov–Smirnov test) تک گروهی و آزمون شاپیرو-ویلک (Shapiro–Wilk test) استفاده شد. برای بررسی همگنی واریانس خطاهای متغیر وابسته از آزمون لوین (levene's test) و به‌منظور بررسی پیش‌فرض عدم همبستگی کامل میان همپراش‌ها از آزمون کرویت ماچلی (Mauchly's test) استفاده شد. برای بررسی متغیرهای پژوهش از ابزارهای زیر استفاده شد:

پرسشنامه رضایت از زندگی (Satisfaction With Life Scale یا SWLS): این پرسشنامه توسط Diener و همکاران در سال ۱۹۸۵ ساخته شد و دارای ۵ گویه است. هر گویه این پرسشنامه در یک طیف ۷ گزینه‌ای (کاملاً مخالفم=۱ تا کاملاً موافقم= ۷) نمره می‌گیرد. بنابراین فرد می‌تواند نمره‌ای بین ۷ تا ۳۵ کسب کند که نمره بالاتر نشانه رضایت از زندگی بیشتر است. Diener و همکاران اعتبار و روایی این مقیاس را بر روی گروهی از دانشجویان بررسی کردند و ضریب همبستگی بازآزمایی نمره‌ها را پس از دو ماه برابر ۰/۸۲ و ضریب آلفای کرونباخ را برابر ۰/۸۷ گزارش کردند (۲۱). Schimmack و همکاران (۲۲) اعتبار مقیاس رضایت از زندگی را با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای گروهی از بزرگسالان ملت‌های آمریکایی، آلمانی، ژاپنی، مکزیکی و چینی به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۸۲، ۰/۷۹، ۰/۷۶ و ۰/۶۱ گزارش کردند. در ایران نیز بیانی و همکاران در راستای ارائه شواهدی از روایی همگرا و واگرای پرسشنامه رضایت از زندگی، بین نمرات حاصل از این مقیاس و نمرات حاصل از مقیاس شادکامی آکسفورد و مقیاس افسردگی بک همبستگی‌های معناداری را گزارش نمودند (۲۳). آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش حاضر برابر با ۰/۸۲ به دست آمد.

پرسشنامه عزت‌نفس (State Self-Esteem Scale یا SSES): این پرسشنامه توسط Heatherton و Polivy (۲۴) جهت سنجش عزت‌نفس طراحی شده است. این پرسشنامه دارای ۲۰ سؤال بوده و در طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (خیلی کم=۵ تا خیلی زیاد=۱) نمره‌گذاری می‌شود. سؤالات ۱، ۳، ۶، ۹، ۱۱، ۱۲ و ۱۴ به‌صورت مستقیم و سؤالات ۲، ۴، ۵، ۷، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۵، ۱۶، ۱۷، ۱۸، ۱۹ و ۲۰ به‌صورت معکوس نمره‌گذاری می‌گردند. ابتدا میانگین کلی سؤالات (۲۰ سؤال) برای هر پاسخ‌دهنده محاسبه می‌شود و در مورد وضعیت عزت‌نفس فرد قضاوت می‌شود. اگر نمره پاسخ‌دهنده از ۶۰ به بالا باشد عزت‌نفس بالا و نمره ۶۰ به پایین عزت‌نفس پایین فرد را نشان می‌دهد. آن‌ها (۲۴) با استفاده از تحلیل عامل اکتشافی با استفاده از چرخش اوبلیمین نشان دادند که این پرسشنامه از سه عامل تشکیل شده است. همبستگی معنادار بین نمره کلی و خرده مقیاس‌های عملکرد عزت‌نفس، عزت‌نفس اجتماعی و ظاهر اجتماعی روایی همگرای آن را تأیید کرده است. ضرایب آلفای کرونباخ و بازآزمایی با فاصله دو هفته برای نمره کل و خرده مقیاس‌های آن نشان داده است که این مقیاس اعتبار قابل قبولی دارد. ضریب آلفای کرونباخ به‌دست‌آمده در پژوهش Heatherton و Polivy ۰/۹۱ بوده است (۲۴). آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش حاضر برابر با ۰/۸۰ بود.

جلسات آموزشی مبتنی بر موفقیت شغلی بیماران هموفیلی: خلاصه محتوای جلسات آموزشی مبتنی بر موفقیت شغلی بیماران هموفیلی (۲۰) به شرح زیر است. لازم به ذکر است که ضریب توافق متخصصین برای این بسته ۰/۸۰ بود.

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]
[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]

جدول ۱: جلسات آموزشی مبتنی بر موفقیت شغلی بیماران هموفیلی

جلسات	محتوای جلسات
جلسه اول	آشنایی اعضای گروه با یکدیگر، بیان قواعد گروه برای افراد، آشنایی با بیماری هموفیلی و علائم آن، ارائه توضیحاتی در مورد موفقیت شغلی
جلسه دوم	توضیح مفهوم خلاقیت و رابطه آن با موفقیت شغلی، درمان الگوهای آسیب‌دیده خلاقیت و ارتقاء الگوهای خلاقیت، افزایش حل مسئله خلاق
جلسه سوم	ارائه توضیحاتی در مورد دلبستگی به شغل، شناسایی موانع سازمانی دلبستگی شغلی، ارائه راهکارهایی در جهت افزایش همانندسازی افراد با شغلشان به‌منظور رفع موانع دلبستگی سازمانی، تنظیم برنامه کاری، بازسازی شناختی در مورد مشارکت در شغل، شناسایی فرصت‌های مشارکتی ازدست‌رفته
جلسه چهارم	آشنایی با مفهوم بینش و هویت، توصیف خود (بحث گروهی در مورد منابع شناخت، بحث پیرامون من از دیدگاه خودم و دیدگاه دیگران)، تعیین ارزش شغل برای فرد، دستیابی افراد به هویت خود در شغل و میزان بینش شغلی
جلسه پنجم	آشنایی با مفهوم شبکه‌سازی، شناسایی موانع ارتباطی، آموزش مهارت‌های گوش دادن، تعریف ابراز وجود و جرئت ورزی، معرفی و آموزش فرایندهای حل تعارض و برنامه‌ریزی برای حل تعارض و پیشگیری از آن
جلسه ششم	آشنایی با مفهوم اعتماد بین فردی، بررسی عوامل مؤثر بر اعتماد بین فردی، موانع رفتاری اعتماد بین فردی، آموزش مهارت‌های ایجاد، حفظ و ارتقاء اعتماد بین فردی
جلسه هفتم	آشنایی با مفهوم انگیزش درونی، شناخت و چالش باورهای منفی، تعیین اهداف بلندمدت و کوتاه‌مدت، شناسایی توانایی‌ها و تعیین اهداف منطبق بر آن، تمرین‌های انگیزشی
جلسه هشتم	آشنایی با مفهوم برنامه‌ریزی شغلی، ارزیابی خود، هدف‌یابی، آمادگی شغلی
جلسه نهم	آشنایی با مفهوم اخلاق کاری و عوامل مؤثر بر آن، تعریف دانش و اجزای آن، بررسی اهمیت روزآمدی دانش
جلسه دهم	بررسی فرصت‌های رشد مهارتی، آشنایی با سرمایه روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن، آشنایی با ویژگی‌های افراد با سرمایه روان‌شناختی، سنجش سرمایه روان‌شناختی افراد گروه، ارائه الگوی عینی موفقیت، بحث در مورد موفقیت‌های افراد
جلسه یازدهم	ارائه توضیحات در زمینه رفتار شهروندی، بحث در مورد رفتار شهروندی، مرور مطالب گفته شده در جلسات آموزشی

یافته‌ها

در جدول ۲ فراوانی و درصد فراوانی اطلاعات جمعیت شناختی گروه نمونه به تفکیک گروه آزمایش و کنترل ارائه شده است. در جدول ۳ نیز نتایج تحلیل واریانس با اندازه‌گیری مکرر مشاهده می‌شود.

جدول ۲: بررسی اطلاعات جمعیت شناختی گروه نمونه به تفکیک گروه آزمایش و کنترل

متغیرها	طبقه‌بندی	گروه آزمایش		گروه کنترل	
		فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
سن	۲۰ تا ۲۵ سال	۵	۱۵/۶	۴	۱۲/۵
	۲۶ تا ۳۰ سال	۴	۱۲/۵	۳	۹/۴
	۳۱ تا ۳۵ سال	۳	۹/۴	۲	۶/۳
	۳۶ تا ۴۰ سال	۲	۶/۳	۴	۱۲/۵
	۴۱ سال و بالاتر	۲	۶/۳	۳	۹/۴
	کل	۱۶	۵۰	۱۵	۵۰
تحصیلات	دیپلم و کمتر	۸	۲۵	۹	۲۸/۱
	کاردانی	۴	۱۲/۵	۴	۱۲/۵
	کارشناسی	۴	۱۲/۵	۳	۹/۴
	کل	۱۶	۵۰	۱۶	۵۰

www.mui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]

[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]

جدول ۳: نتایج تحلیل واریانس اندازگیری تکرار شده بر روی عزت نفس و رضایت از زندگی

متغیر	منبع تغییرات	SS	df	MS	ضریب F	P	اندازه اثر	توان آماری
رضایت از زندگی	آزمون (سه مرحله)	۳۰۹	۲	۱۵۴/۵۰	۱۶۰/۹۸	۰/۰۱	۰/۸۴	۱
	گروه	۳۳۷/۵۰	۱	۳۳۷/۵۰	۱۷/۵۲	۰/۰۱	۰/۳۷	۰/۹۸
	آزمون×گروه	۳۲۳/۷۵	۲	۱۱۶/۳۷	۱۲۱/۲۵	۰/۰۱	۰/۸	۱
	خطا	۵۷۷/۶۶	۲۹	۱۹/۹۲	–	–	–	–
عزت نفس	آزمون (سه مرحله)	۱۲۸/۸۴	۲	۶۴/۴۲	۱۵/۵۶	۰/۰۱	۰/۳۵	۰/۹۹
	گروه	۹۵۳/۷۱	۱	۹۵۳/۷۱	۱۸/۰۶	۰/۰۱	۰/۳۸	۰/۹۸
	آزمون×گروه	۳۵۷/۰۶	۲	۱۷۸/۵۳	۱۴/۷۳	۰/۰۱	۰/۵	۰/۹۹
	خطا	۲۴۰/۱۱	۲۹	۸/۲۷	–	–	–	–

جدول ٤: آزمون تعقیبی LSD برای مقایسه متغیرهای عزت‌نفس و رضایت از زندگی به‌صورت زوجی در سری زمانی

مقیاس	مرحله A	مرحله B	اختلاف میانگین	خطای استاندارد	p
عزت‌نفس	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	−۵/۱۲	۰/۵۶	۰/۰۱
		پیگیری	−۵/۵۶	۰/۵۵	۰/۰۱
	پس‌آزمون	پیگیری	−۰/۴۳	۰/۳۵	۰/۲۳
رضایت از زندگی	پیش‌آزمون	پس‌آزمون	−۳/۳۷	۰/۲۶	۰/۰۱
		پیگیری	−۴/۱۲	۰/۲۴	۰/۰۱
	پس‌آزمون	پیگیری	−۰/۷۵	۰/۲۲	۰/۰۱

با توجه به نتایج جدول شماره ۳ و معنادار بودن عامل‌ها در آزمون درون‌گروهی وجود تفاوت معنادار بین سه بار اندازه‌گیری پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری برای عزت‌نفس و رضایت از زندگی تائید گردید (p<۰/۰۱). همچنین با معنادار بودن متغیر گروه می‌توان گفت تفاوت معناداری بین گروه آزمایش با کنترل برای عزت‌نفس و رضایت از زندگی وجود دارد (p<۰/۰۱). اندازه اثر ۰/۳۸ و ۰/۳۷ نشان داد که ۳۸ درصد از تفاوت افراد در عزت‌نفس و ۳۷ درصد از تفاوت افراد در رضایت از زندگی بین دو گروه آزمایش و کنترل ناشی از بسته آموزشی موفقیت شغلی است. توان آماری نشان داده شده نشان از کفایت حجم نمونه دارد. برای بررسی تفاوت میانگین مقیاس‌های مورد مطالعه بین سه اندازه‌گیری پیش‌آزمون، پس‌آزمون و پیگیری به‌صورت زوجی از آزمون تعقیبی کمترین تفاوت معنی‌دار (Least Significant Difference یا LSD) استفاده شد. نتایج این آزمون در جدول ۴ آورده شده است.

با توجه به نتایج جدول ۴ نمرات پیش‌آزمون عزت‌نفس با پس‌آزمون و پیگیری تفاوت معناداری دارد و نمرات پس‌آزمون در مرحله پیگیری مقیاس‌ها نسبتاً ثابت مانده و اثر دوره آموزشی موفقیت شغلی بیماران هموفیلی همچنان ماندگار است. دوره آموزشی موفقیت شغلی سبب افزایش رضایت از زندگی در بین بیماران هموفیلی نسبت به مرحله پس‌آزمون شده است. همچنین اثر این دوره آموزشی بر روی رضایت از زندگی در مرحله پیگیری افزایشی بوده است (p<۰/۰۵). ازاین‌رو نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بسته آموزشی موفقیت شغلی بر عزت‌نفس و رضایت از زندگی بیماران هموفیلی مؤثر است.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف بررسی تأثیر بسته آموزشی موفقیت شغلی بر عزت‌نفس و رضایت از زندگی بیماران هموفیلی اجرا شد. بر اساس یافته‌های این پژوهش بسته آموزشی موفقیت شغلی بیماران هموفیلی منجر به افزایش عزت‌نفس آن‌ها شده است و تأثیرات نسبتاً پایداری بر عزت‌نفس این بیماران داشته است. بر اساس جست‌وجوهای محقق، پژوهشی که تأثیر چنین مداخله‌ای را بر عزت‌نفس این بیماران مورد بررسی قرار داده باشد، یافت نشد؛ عاملی که مانع از مقایسه نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های قبلی شد. علی‌رغم محدودیت در دسترسی به پژوهش‌های

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]
[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]

این حوزه، نمونه یافته‌های تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد که موفقیت شغلی با عزت‌نفس (۱۸) و رضایت از زندگی (۱۹) رابطه دارد. نتایج پژوهش حاضر هم‌راستا با نتایج پـژوهش‌هـای قبلـی (۱۸، ۱۹) نشان داد که آموزش موفقیت شغلی زمینـه‌سـاز ارتقـاء رضایت از زندگی و عزت‌نفس بیماران هموفیلی است.

به نظـر مـی‌رسـد اثـر بسـته آموزشـی موفقیـت شـغلی بـر عزت‌نفـس بیمـاران همـوفیلی بـه‌واسـطه آگـاهی از احساسـات مشترک بشری رنج، صورت گرفته است. به علت شرکت در این جلسات، بیماران هموفیلی دریافتند که شکسـت و نابسـندگی‌هـا بخشی از شرایط آن‌ها است و فقط آن‌ها نیستند که دچار چنـین مشکلاتی بوده و هر فردی در زندگی مشکلاتی را دارا است. این موضوع یک رویکـرد ارتبـاطی در فـرد پـرورش مـی‌دهـد. ایـن رویکرد ارتباطی به محیط کار موجب می‌شود که افراد به‌صـورت کامل‌تری بازخورد نیازها، توانایی‌ها و استعدادهای خود را دریابند و با تعدیل تفکر کمال‌گرایی‌شان عزت‌نفـس بـالاتری احسـاس کنند (۲۰). در طول جلسات آموزشی بیمـاران آموختنـد در مـورد آنچه در محیط کار اتفاق می‌افتد احساس مسئولیت داشته باشند، دائماً در حال دریافت بازخورد باشند، از منفی گرایی پرهیز کنند و به سمت توجه به جوانـب مثبـت شخصـیت خـود سـوق یابنـد. به‌عبارت‌دیگر بر اثر جلسات آموزشی موفقیـت شـغلی افـراد بـه تعریفی از خود، متناسـب بـا انتظـارات و توقعـات دیگـران و بـر اساس توانایی‌ها و قابلیت‌های شناخته‌شده از سوی خـود دسـت یافتند که منطبق بر انتظارات دیگران بوده و عزت‌نفس آن‌هـا را افزایش می‌دهد. از طرف دیگر، آموزش مهارت‌های جرئت ورزی به بیمـاران همـوفیلی از طریـق بسـته آمـوزش موفقیـت، ابـراز صادقانه افکار و احساسات را با توجه به شرایط اجتمـاعی همـراه با رعایت احساسات دیگران موجب می‌گردد (۲۰). به‌عبارت‌دیگر بیماران هموفیلی با اخذ مهارت‌های جرئت ورزی دفاع از حقـوق خود را به شکلی که حقوق دیگران پایمـال نشـود، مـی‌آموزنـد. درنتیجه چنین روندی فرد از تحقیر خود و نادیده گـرفتن افکـار، احساس‌ها و حقوق شخصی خود به نفع دیگری دوری کرده و با احساس استقلال بیشتری به‌سـوی اهـداف و مقاصـد شخصـی حرکت خواهد نمود. این حرکت مستقل، خود مـی‌توانـد موجـب ارتقاء عزت‌نفس در بیماران همـوفیلی شـود. همچنـین از زاویـه دیگر، زمانی که بیماران هموفیلی در فرایند آموزش موفقیـت بـا استفاده از فنون توصیف ارزش‌های خود نظیر تعیین ارزش‌هـای شغلی، نقش فعال‌تر و پویاتری را برای ساختن آینده خـویش بـر عهده می‌گیرند، اجازه نمی‌دهند شرایط بیماری بر موقعیـت‌هـای مختلف زندگی ازجمله موقعیت‌های شـغلی آن‌هـا تـأثیر گـذارد. چنین روندی درنهایت عزت‌نفس بالاتر را برای آن‌ها بـه همـراه می‌آورد.

یافته‌های پژوهش حاضر نشان داد بسته آموزشـی موفقیـت شغلی بر رضایت از زندگی بیماران هموفیلی اثـر مانـدگار داشـته است. در پژوهش‌های حوزه رضایت از زندگی نه‌تنهـا بـه رابطـه بین مؤلفه‌های مختلف با رضایت از زنـدگی تأکیـد شـده اسـت، بلکه اثر مداخلات روان‌شناختی بـر ارتقـاء آن نیـز بررسـی‌شـده است. در این راستا در پژوهش سید میرزا و همکـاران (۴) تـأثیر برنامه مدیریت مراقبت و یک دوره ورزش‌درمانی بـر رضـایت از زندگی تائید شده است. سازوکار اثر بسته آموزشی موفقیت شغلی بـر رضـایت از زنـدگی بیمـاران همـوفیلی از چنـدین منظـر قابل‌ملاحظه است. به نظر می‌رسد این برنامه آموزشی بـا در بـر گرفتن عوامل مؤثر بر رضایت از زندگی بـه افـزایش ایـن سـازه منجر شده باشد (۲۰). با آموزش تکنیک‌های افـزایش خلاقیـت، فرد مصر بودن، مقاوم بودن در مقابل فشارهای بیرونی و داخلـی و نیز مقاوم بودن در مقابل وسوسـه همرنـگ جماعـت بـودن را می‌آموزد و توانایی ارائه ایده خـلاق از طریـق تعریـف مجـدد و برقراری ارتباطات جدید در مسائل را کسب می‌نمایـد. ایـن امـر باعث می‌گردد فرد در مواجهه با شرایط اسـترس‌زا مقـاوم بـوده، تاب‌آوری و سخت رویی بیشتری داشته باشد. سـخت رویـی بـه بیماران کمـک مـی‌کنـد تـا در رویـارویی بـا تغییـرات تـنش‌زا، دشواری‌ها را به فرصت‌هایی پرمنفعت تبدیل کنند و در مواجهـه با شرایط دشوار به‌جای ترک صحنه، ترجیح دهد حضـور خـود را در صحنه حفظ کرده و بـه افـراد درگیـر در آن موقعیـت بـرای برطرف کردن دشواری کمک کنند. به‌عبارت‌دیگر طـی جلسـات آموزشی افراد می‌آموزند به توانایی‌های خود برای اثرگـذاری بـر نتایج رویدادها باور داشته باشند و در رویارویی با چالش‌ها به‌جای مقصر قلمداد کردن سرنوشت، درصدد ایجاد فرصت‌هـایی بـرای رشد خود و دیگران باشند. درنتیجه طی جلسـات آموزشـی فـرد می‌آموزد واقعیت‌هـای زنـدگی را بـه سـهولت بپـذیرد، توانـایی چشمگیر برای وفق دادن سریع خود با شرایط اسـترس‌زا کسـب

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]
[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]

نموده و درنهایت زندگی را پرمعنا تعریف نماید که منجر به ارتقاء رضایت از زندگی می‌گردد. همچنین آشنایی با مفهوم مهارت‌های ارتباطی و شناسایی موانع ارتباطی باعث ایجاد ارتباط سازنده و مؤثر می‌گردد که این امر به تقویت حمایت اجتماعی منجر می‌شود. تقویت حمایت اجتماعی باعث می‌شود که فرد زمانی که با شرایط استرس‌زا مواجه می‌شود به‌واسطه حمایت اجتماعی اطرافیان استرس کمتری متحمل گردد و این امر رضایت از زندگی فرد را افزایش می‌دهد (۲۰). به‌علاوه شناخت باورها، اهداف و انتظارات، آشنایی با توانایی‌های فرد، بازبینی و کشف استعدادها و توانایی‌های خود و تنظیم مجدد اهداف بستری مناسب برای رسیدن به ایده‌آل‌های افراد فراهم آورده و زمینه را برای به حقیقت تبدیل کردن رؤیای ذهنی‌شان مهیا می‌سازد که این امر خود منجر به افزایش رضایت از زندگی افراد می‌گردد.

از منظر دوم، می‌توان به این موضوع تأکید نمود که افزایش حمایت‌های شغلی (مالی، عاطفی) در سطح سازمان و در بین کارکنان منجر به افزایش رضایت شغلی شده و می‌تواند به‌عنوان سازوکاری علّی رضایت از زندگی را تحت تأثیر قرار دهد، زیرا که فرد همواره خود را در شبکه‌ای از روابط اطمینان‌بخش شغلی با همکاران هم‌سطح و یا بالاتر از خود دیده و این مسئله سبب کاهش سطح اضطراب، افسردگی و بهبود رضایت از زندگی آن‌ها می‌گردد. به‌علاوه از منظر دیگر در طی بیماری هموفیلی، بیماران به دلیل احساس از دست دادن کنترل خود در معرض کاهش سطح عزت‌نفس می‌باشند که این مسئله می‌تواند منجر به کاهش رضایت از زندگی گردد. بسته آموزشی موفقیت شغلی بیماران هموفیلی با توجه به تأثیری که بر عزت‌نفس این بیماران دارد می‌تواند منجر به افزایش رضایت از زندگی بیماران هموفیلی گردد؛ زیرا افراد با عزت‌نفس پایین معمولاً بر جنبه‌های منفی خود تمرکز می‌کنند و زمان کمتری جهت جنبه‌های مثبت خود صرف می‌کنند. در مقابل افرادی که اعتمادبه‌نفس بالایی دارند بیشتر بر جنبه‌های مثبت زندگی تمرکز داشته و رضایت از زندگی بالاتری گزارش می‌کنند. همچنین عزت‌نفس بالا باعث افزایش توانایی و کفایت شده و فرد احساس می‌کند که زندگی مفید و مؤثری دارد که نتیجه آن رضایت از زندگی بالا است.

با توجه به آنکه بسته آموزشی موفقیت شغلی بیماران هموفیلی بر اساس ویژگی‌های خاص این بیماران تدوین گردیده است، لذا در تعمیم نتایج بر سایر جوامع می‌بایست جوانب احتیاط را رعایت نمود. کمبود پژوهش‌های انجام‌شده در رابطه با تأثیرات مستدل و علمی مداخلات روان‌شناختی مختلف بر موفقیت شغلی بیماران هموفیلی در ایران و جهان ازجمله محدودیت‌هایی بود که باعث گردید تا بحث و نتیجه‌گیری در مواردی امکان بررسی تطبیقی یافته‌های پژوهش حاضر با پژوهش‌های دیگران میسر نشود. به‌عنوان آخرین محدودیت باید توجه داشت که گروه نمونه پژوهش حاضر را مردان مبتلا به هموفیلی شاغل در شهر اصفهان تشکیل داده‌اند، به همین دلیل لازم است تا در تعمیم نتایج به زنان مبتلا به هموفیلی، بیماران غیر شاغل و همچنین بیماران در سایر شهرها احتیاط کرد. در راستای یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود که ابتدا دوره‌های آموزشی این نوع مداخله برای تربیت درمانگران مورد نیاز در مراکز مشاوره و راهنمایی در کلینیک‌های روان‌شناسی و یا بیمارستان‌ها اجرا و سپس این نوع آموزش برای بیماران هموفیلی که سطح پایینی از عزت‌نفس و رضایت از زندگی را تجربه می‌کنند، مورد استفاده قرار گیرد.

تقدیر و تشکر

بدین‌وسیله از کلیه بیماران هموفیلی که با مشارکت خود در مطالعه حاضر امکان اجرای این پژوهش را فراهم نمودند صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود.

References

1. Payandeh M, Amirifard N, Sadeghi E, Sadeghi M, Choubsaz M, Noor Mohammadi Far F. The survey of effective agents on factor VIII and IX inhibitors in patients with hemophilia A and B in Kermanshah province. IJBC, 2016; 7(4):191-94. [In Persian].
2. Scott DW. Inhibitors-cellular aspects and novel approaches for tolerance. Hemophilia. 2014; 4:80-6.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]
[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]
www.mui.ac.ir

3. Kargarfard M, Dehghani M, Heydari A. Effects of aquatic exercise therapy on quality of life, anxiety and depression in patients with hemophilia. Koomesh. 2011; 12 (4):364-71. [In Persian].

4. Seyed Mirza S, Memarian R, Vanaki Z. The evaluation of effect case management program on quality of life of pre-school children with hemophilia. Quarterly Journal of Nursing Management, 2013; 2(1):38-47. [In Persian].

5. Kuan EL, Ivanov S, Bridenbaugh EA, Victora G, Wang W, Childs EW, Platt AM, Jakubzick CV, Mason RJ, Gashev AA, Nussenzweig M, Swartz MA, Dustin ML, Zawieja DC, Randolph GJ. Collecting lymphatic vessel permeability facilitates adipose tissue inflammation and distribution of antigen to lymph node-homing adipose tissue dendritic cells. Journal of Immunology, 2015; 194(11):5200-10.

6. Dolatkhah R, Fakhari A, Zakaria Pezeshki M, Tavassoli1 N, Shabanlouei R, Gholchin M. Health related quality of life in adult patients with hemophilia referring to Shahid Ghazi Tabtabaei Hematology and Oncology Center, Tabriz, Iran. Medical Journal of Tabriz University of Medical Sciences and Health Services, 2014; 36(3):32-7. [In Persian].

7. Asgarpour H, Mohammadi I, Memarian R. The effect of self-care program on the quality of life of adolescents with hemophilia. Daneshvar Phezeshki. 2007; 14(69):1-8. [In Persian].

8. Gattiker UE. Predictors for career achievement in the corporate hierarchy. Human Relations. 1990; 43(8): 703-26.

9. Kourkoutasa E, Georgiadib M, Plexousakisc S. Quality of life of children with chronic illnesses: A review of the literature. Procedia Social and Behavioral Sciences. 2010; 2(2):4763-67.

10. Chen M, Chang Y, Lo, Y. Creativity cognitive style, conflict, and career success for creative entrepreneurs. Journal of Business Research. 2015; 68(4):906-10.

11. Zaki MA. Quality of life and its relationship with self-esteem among male and female students of Isfahan University. Iranian Journal of Psychiatry and Clinical Psychology. 2007; 13(4): 416-19.

12. Pan Z, Zhang D, Hu T, Pan Y. The relationship between psychological Suzhi and social anxiety among Chinese adolescents: the mediating role of self-esteem and sense of security. Child Adolescent Psychiatry Mental Health. 2018; 12:50.

13. DuTreil S. Physical and psychosocial challenges in adult hemophilia patients with inhibitors. Journal of Blood Medicine. 2014; 22(5):115-22

14. Riley RR, Witkop M, Hellman E, Akins S. Assessment and management of pain in hemophilia patients. Haemophilia. 2011; 17(6):839-45.

15. Rahmani A, Adampira S. Factors affect the career progression of women accountants. Journal of Management Accounting and Auditing Knowledge. 2013; 2(8):129-40. [In Persian].

16. Legg JW. A treatise on haemophilia sometimes called the haemorrhagic diathesis. London: H. K. Lewis; 2012.

17. Shafi Abadi A. Theories of counseling and psychotherapy. Tehran: Academic Publishing Center; 2003. [In Persian].

18. Ebrahimpour Y, Esmaeili MR, Haji Anzahaei Z. The relationship between self-esteem and the need to achieve the achievement of female physical education teachers in Bonab city. Women and Study of Family. 2015; 28(7):7-33. [In Persian].

19. Hagmaier T, Abele AE, Goebel K. How do career satisfaction and life satisfaction associate? Journal of Managerial Psychology. 2018; 33(2):142-60.

20. Zarei M. Developing an exploratory model for the job success of hemophilic patients based on individual, occupational and social variables and the effect of educational package of job-based job success on job satisfaction, self-esteem and life satisfaction of these patients. Doctoral dissertation, Azad University of Isfahan (Khorasgan); 2017. [In Persian].

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]

[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]

21. Diener ED, Emmons RA, Larsen RJ, Griffin S. The satisfaction with life scale. Journal of Personality Assessment. 1985; 49(1):71-5.
22. Schimmack V, Radharishnan P, Oishi SH, DZokoto V, Ahadi S. Culture, personality, and subjective well-being: Integrating process model of life satisfaction. Journal of Personality and Social Psychology. 2002; 82(4):582-93.
23. Bayani AA, Koocheky AM, Goodarzi H. The reliability and validity of the satisfaction with life scale. Developmental Psychology 2007; 3(11); 259-265. [In Persian].
24. Heatherton TF, Polivy J. Development and validation of a scale for measuring state self-esteem. Journal of Personality and Social Psychology. 1991; 60(6):895-910.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]
[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]

The Effect of Educational Package based on Job Success on Self-Esteem and Life Satisfaction in Hemophilic Patients

Majid Zarei[1], **Mohsen Golparvar**[2], **Ali Mehdad**[3]

Original Article

Abstract

Aim and Background: The pain caused by joint damage and the unpredictable period of hemophilic disease causes problems in various aspects of the life of patients, including self-esteem and life satisfaction. Therefore, the aim of this study was investigate the effect of educational package based on job success on self-esteem and life satisfaction in hemophilic patients.

Methods and Materials: This is a semi-experimental study with pre-test and post-test design with control group and follow-up period. In order to carry out the research, from 600 hemophiliac patients in Isfahan city in 2017, 40 patients were selected based on criteria of entry and exit and assigned them randomly in two groups of experimental and control group. Two questionnaires of State Self-Esteem Scale (SSES) and Satisfaction With Life Scale (SWLS) were used to measure the variables of the research in the pretest, post-test and follow-up phases. The experimental group received 11 sessions of 2 hours under the educational package based on job success for hemophilic patients and the control group did not receive any training. Finally, the number of samples was reduced to two groups of 16 people, considering the drop and the criteria for leaving the study. The data were analyzed with the use of repeated measure ANOVA.

Findings: The results showed that there is a significant difference between the experimental and control groups in self-esteem and life satisfaction in the post-test and follow-up evaluation ($p<0.05$).

Conclusions: It is possible to use a training package to improve occupational success in order to improve self-esteem and life satisfaction in hemophilic patients.

Keywords: Hemophilia, Self-esteem, Success.

Citation: Zarei M, Golparvar M, Mehdad A. **The Effect of Educational Package based on Job Success on Self-Esteem and Life Satisfaction in Hemophilic Patients.** J Res Behav Sci 2019; 16(4): 562-572.

Received: 2017.11.22 Accepted: 2018.01.16

1- PhD Student, Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
2- Associate Professor, Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
3- Assistant Professor, Department of Psychology, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
Corresponding Author: Mohsen Golparvar, Email: drmgolparvar@gmail.com

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2025-12-06]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1397.16.4.14.6]
[DOI: 10.52547/rbs.16.4.562]